

Možná cesta ke změnám

Na úvod pouze připomenu své úvahy o pojmech *statek*, *majetek*, *vlastnictví* a *kapitál* a jejich vztahu ke změnám, které se odehrávají v *ekonosféře*. Ekonosférou nazývám typ prostředí, ve kterém se odehrávají klíčové hospodářské procesy a který je někdy zjednodušeně a nepřesně popisován slovem *trh*. Tyto pojmy jsem uspořádal pomocí modelu své „kostičky“ a jeho obecných charakteristik. Uvedl jsem, že *majetek je nositelem změny* a zároveň *představuje časoprostorovou kvalitu* představující jednu osu „kostičky“, *vlastnictví je způsobem změny* a *představuje informační kvalitu* a druhou osu „kostičky“ a *kapitál je potencialitou změny* a *představuje energetickou kvalitu* neboli třetí osu „kostičky“...

Dále uvádím, že

A) ekonosféra je prostředí, které je utvářeno a funguje prostřednictvím svých změn takto:

Majetky – statky (předměty, věci nebo procesy, děje, včetně poznání a poznávání) utvářejí fyzickou část prostředí ekonosféry a svojí existencí, trváním a pohybem ji časoprostorově vymezují. Jsou **nositeli změn** a jejich **vznik a zánik** jsou základními druhy těchto změn. Pokud se týká směny statků, známé z klasické ekonomie, ta však není z pohledu vlastníka ve své podstatě ničím jiným, než zánikem jednoho statku a jeho substitucí statkem z pohledu vlastníka vzniklým. Spotřeba statku pak není ničím jiným než jeho zánikem, eventuelně spojeným se vznikem statku nového.

Ekonosféra v sobě skrývá významnou informační složku neboli uspořádání, které lze nazvat **infrastrukturou vlastnických vztahů (IVV)**. Tato infrastruktura určuje **způsob změn** (transakcí) v ekonosféře a je výsledkem dlouhodobě vykonávané společenské práce, která historicky formuje předivo formálních i neformálních pravidel, zvyklostí a vazeb, které vytvářejí v určitých místech ekonosféry nadstandardní prostředí důvěry (nakupení sociálního kapitálu), která je zvláště vhodnou půdou pro hospodářské vztahy a transakce, které je provázejí. Kvalita IVV má přímý vliv na výši transakčních nákladů a tím i na hodnotu majetku, který těmito transakcemi prochází. V tomto smyslu **je IVV podobným společenským institutem jako vzdělávání, zdravotnictví, obrana nebo energetika**, je systémem, pro něž je důležitou společenskou charakteristikou široká a rovnoprávná dostupnost, pokud je již nelze vůbec zahrnout pod veřejné statky. **IVV je** v tomto smyslu rovněž podobně **zvláštním veřejným statkem** jako například **řízení, vládnutí neboli government**. IVV lze rovněž aktuálně nahlédnout jako **integrovaný dynamický systém reprezentace**, podobný jazyku nebo jiným kódům. Jeho důležitou vlastností je to, že usnadňuje odkývání nových hodnot v prostředí a především jejich převod do formalizovaných obrazů, které potom mohou být účastníky pohybu uvnitř IVV a ovlivňovat IVV samotnou. **IVV je typickým reprezentantem „Světa 3“ Karla Poppera**, v němž výtvoř naší mysli (Svět 2) nabývají autonomní existence, která ovlivňuje způsob, jímž nakládáme s materiálními hodnotami (Svět 1). Zbývá dodat, že **IVV může fungovat paralelně závisle i nezávisle v dané ekonosféře více, z nichž právě jedna je legální a další jsou více méně extralegální nebo dokonce ilegální**.

V ekonosféře jsou přítomny a pohybují se objevené i neobjevené (dosud neznámé) hodnoty a jejich formalizované **hodnotové obrazy** (cenné papíry, smlouvy, licence, mandáty, ale i peníze a finanční prostředky) spojené nejen s majetky a statky, ale i s výše popsanou IVV, která, jak uvedeno, má rovněž povahu statku. Představují **potenciál možných změn ekonosféry**. Souhrnně lze tyto hodnoty nazvat v ekonosféře **kapitálem**. Kapitálem ve své postati tedy nejsou žádné „volné“ peníze, cenné

papíry nebo výrobní prostředky, které neslouží aktuálně k fyzické reprodukci statků nebo spotřebě, jak se tak často učí. To jsou jen pomíjivé fyzické podoby, do kterých se je kapitál zván, aby se v nich ukryl a skrze ně působil na ekonomii. Čas od času se objeví nová hodnota (kapitál) takové kvality a potenciálu, že dokáže v procesu své realizace nejen změnit podobu a kvalitu IVV, ale dokonce vytvořit novou majetkovou strukturu, popřípadě způsobit zánik stávajících majetkových struktur. Je svým způsobem paradoxní, že většina takových inovací IVV se rodí právě proto, že stávající IVV takové inovace nejen umožňuje, ale dokonce přímo stimuluje. **IVV je tak nejen objektem, ale i subjektem vlastních změn.**

Hodnoty, jak známo, **jsou podmínkami existence statků**. Objevené **hodnoty** proto můžeme v určitém momentu jejich realizace a formalizace nazvat **statky** a **pojmenované (nominální) hodnoty**, pohybující se **v rámci této IVV**, můžeme nazvat **vzácnými statky** a **zbožím**. Mezi takto pojmenovanými a reprezentovanými hodnotami existuje řada ustálených i neustálených, formálních i neformálních spojení a vazeb a jsou v neustálém vzájemném pohybu a jeho prostřednictvím určují svou vzájemnou **směnnou cenu**. Jinak řečeno, zjevené, pojmenované a uznané hodnoty a jejich formalizované obrazy se pohybují v rámci IVV a způsobují a umožňují tak pohyb fyzického majetku a statků v podobě zboží po IVV za významné podpory takových vysoce formalizovaných hodnot, jakými jsou komodity a samozřejmě za pomoci ekvivalentů např. šátečků, zlata, peněz, ale i elektronických sald, které jsou dlužbou, kolejemi, výhybkami, zdymadly, ale i mazadlem usnadňujícími a zrychlujícími pohyb v historicky dané IVV. Zboží tak získává svou **cenu, stanovenou v konkrétním ekvivalentu**. Ekvivalenty tak pomáhají překonávat i úzká a obtížně schůdná místa infrastruktury, kudy by zboží ve své fyzické podobě neprošlo.

B) klíčovými východisky na možné cesty ke změnám jsou následující skutečnosti:

Majetky a statky jsou, jako reálné výsledky vztahu mezi virtuálním světem hodnot a skutečným prostředím IVV, nositeli těch změn ekonomie, které vnímáme jako zjevné. Nejen tyto majetky a statky, ale především jejich formalizované obrazy, pokud se nacházejí v rámci IVV, se v rámci procesu změn ekonomie vlivem kapitálu, jako energie těchto změn, tedy nejen pohybují, přesouvají a jsou směňovány, ale také vznikají a zanikají a to v různých množstvích. Pokud není majetek v pohybu v rámci IVV, pak je vystaven pouze změnám, které jsou dány působením času. Tento proces amortizace však leží mimo ekonomii, podobně jako mimo ni leží veškerý majetek, který byl pořízen vlastními silami jednotlivce pro jeho vlastní užitek a spotřebu. Existuje však skutečnost, kterou lze podle mne označit jako základní prokázaný důsledek činnosti ekonomie a jejich změn, a touto skutečností je neustálé množování a variování hodnot a statků. Právě ono neustálé objevování a nalézání nových možných hodnot je to, co brání dosažení určité rovnováhy a stagnaci pohybu v celém systému. Jsou to tedy zejména **vnější otevřenost a vnitřní svoboda při současném zachování a postupném zdokonalování základního řádu a institucionálního rámce konkrétní společnosti, které jsou předpokladem vzniku nových nápadů, objevování hodnot a jejich následné realizace jako užitečných hodnot v podobě vzácných statků v podobě zboží v rámci IVV a tím i předpokladem tvorby nových, dalších reálných užitečných hodnot a statků, z nichž pouhá část se stává majetkem určeným k osobnímu užtku.**

Objevování hodnot je v prostředí ekonomie výhradně činností lidského mozku a jde tedy o ideje a nápady a představy, co vše by se ještě mohlo z podoby objevené obecné hodnoty v budoucnosti proměnit v hodnotu užitečnou, vtáhnout do ekonomie a stát se statkem a majetkem, stejně tak jako o ideje nápady a představy, jaké další psané i nepsané společenské normy mohly účastnit vytváření

vlastnické infrastruktury a její legální i legitimní báze. Stejně tak jde o ideje a nápady v tom smyslu, jaké ještě nové hodnoty lze objevit ve stávajícím majetku nebo v IVV.

Pokud vpustíme člověka jako tvůrce hodnot do prostoru hospodářství, pak si bez ohledu na dobu a systém **můžeme popsat vznik nových statků ve třech vrstvách. V první vrstvě leží vytvoření představy konkrétního člověka o onom novém statku**, která spadá někam do budoucnosti. V této vrstvě se **vyžaduje** od konkrétního jedince **především představivost. Ve druhé vrstvě leží postupné kladení prostředků napříč časem mezi statek, jako cíl, a realitu**, ve které se nacházíme, a to tak, abychom vytvořili řetězec postupných cílů a zároveň prostředků takový, že se nám v naší mysli nebo někde na papíře (papyru, pergamenu nebo jiném nosiči) **objeví možný plán realizace**. Tento krok už **vyžaduje nejen fantazii, ale především spoustu znalostí a dobré poznání aktuální reality**, ke které se představa realizace budoucího statku vztahuje. Následuje **třetí vrstva, ve které se snažíme naplánované kroky realizovat** a dojít tak ke kýženému statku, který se v případě úspěchu stane součástí naší reality. **Tady už nestačí jen fantazie a znalosti, ale jsou třeba dovednosti a snad i trochu moudrosti a pokory**. Tento trojvrstvý proces probíhá od pradávna, bez ohledu na dobu nebo aktuální společenské vztahy, protože mám pocit, že člověk jinak postupovat nemůže, ovšem pokud se nejedná o zázrak. Je tedy jedno, jestli jde o kapitalismus nebo socialismus, feudalismus nebo cokoliv jiného.

Právě potenciál schopnosti odkrývat nové hodnoty ukryté v prostředí je tím skutečným prvotním kapitálem, který je, byť v různé míře člověku dán a může být nazván hodnotovým citem. A je to právě **realizace tohoto kapitálu ve vztahu k dané IVV, která probíhá tak, že si člověk klade určité postupné cíle a prostředky k jejich dosažení (celepalaganije)**, která generuje další objem užitečné práce a vytváří kvalitativně nové statky nebo jejich variace. Zde je nutné hledat **zdroj „vzniku nadhodnoty“ v ekonosféře** a nikoliv v neplacení práce, které je pouhou obyčejnou loupeží za bílého dne.

Přes kvalitativní i kvantitativní rozdíly v tomto prvotním potenciálu mezi lidskými jedinci danými přírodou i sociálním prostředím se však na hlubokých rozdílech ve výsledném rozdělování statků a především vzácných statků v ekonosféře daleko více podílí rozdíly v právech k přístupu jednotlivce nebo i sociálních skupin k IVV. Je totiž nanejvýš důležité, aby člověk kromě sobě daného potenciálu k odкрыtí samotné hodnoty měl také přístup do IVV tak, aby mohl tuto „svou“ objevenou hodnotu také realizovat k užítku sobě i společnosti. Je to právě možnost prosadit „svou“ hodnotu jako společensky užitečnou, co přináší největší užitek jednotlivci i společnosti. Člověk nebo jeho společenské vazby by tak měly umožnit spojení dvou potenciálů, potenciálu hodnoty a potenciálu IVV a tak získat energii pro realizaci objevené hodnoty. **Současné IVV západní civilizace vykazují obecně aktuální silnou tendenci k uzavírání se a diskriminaci jak určitých nových hodnot, tak i majetku či statků a brání jim v přístupu. V každém případě je taková diskriminace spojena i se sekundární diskriminací určitých osob a stále častěji jsme svědky toho, že IVV prioritně diskriminuje určité osoby a prostřednictvím jich teprve jejich myšlenky, hodnoty a majetky.** Právě vzhledem k této skutečnosti je **zjednáání nápravy a změny současného stavu především věcí politickou a teprve sekundárně**, vzhledem k tomu, že taková IVV má sebedestruktivní tendence, protože brání objevování nových hodnot a tvorbě nového kapitálu, **i věcí odbornou-hospodářskou.**

C) aktuální možnosti uskutečnění změny jsou tyto:

Tento přístup k otázce ekonosféry a jejích změn pak implikuje možnou tezi, že **klíčovým problémem překonání současných problémů není kapitál**, který je tou nejpřirozenější vlastností věcí a jevů při

interakci s lidskou představivostí a je zcela nevyčerpatelný, tak jako je nekonečná lidská představivost, tvůrčí energie a díky ní ríše hodnot. **Není to ani majetek**, který je věcí nebo jevem pomíjícím v čase, byť zakládá určitou, především však dědičnou, sociální nerovnost. **Klíčem k řešení současných problémů je tedy co nejšířší přístup jednotlivců k IVV**, jejíž současná podoba je výsledkem společenské práce a hromadění sociálního kapitálu a důvěry nejen současných, předchozích, ale i dávno minulých generací. Jde tedy o **heslo otevřenosti IVV**(v politickém kontextu **demokratizace** či **liberalizace vlastnictví**). Přitom nejde o preferenci jakékoliv formy nebo právní podoby vlastnictví. Nejde ani o privatizaci ani o znárodnování, etatizaci nebo lidové vlastnictví. Jde o garanci možnosti přístupu jednotlivců k jeho infrastruktuře (IVV). **Tyto úvahy vyústí v závěr, že infrastruktura vlastnických vztahů (IVV) by měla mít ve své široké základně povahu veřejné služby. K tomu je třeba definovat, jak IVV samotnou a to ve všech jejích vrstvách, tak i plán a pravidla přístupu k ní a rovněž zásady jejího užívání.**

Toho nelze dosáhnout bez toho, že bude provedena **analýza současné IVV a to důsledně z pohledu těch osob, které jsou v přístupu k ní diskriminovány**, a jejím výsledkem bude poznání, že hospodářský život těchto osob mimo IVV není motivován a priori nepřátelským postojem k ní samotné, např. nechutí platit daně nebo chodit do práce, nicméně že zároveň **začínají nabývat extralegální i ilegální hospodářské aktivity** osob mimo IVV (korupce, zneužívání sociálního systému, neplacení daní) **systémový charakter** a začínají se projevovat i na makroekonomické úrovni. V některých společnostech může analýza dojít k závěru, že **vedle sebe existují dvě a více IVV** a dokonce se může ukázat to, že ta **legální je stále více marginalizována**.

Na základě této analýzy je třeba přesvědčit přednostně politické a následně i byrokratické a technokratické elity o tom, že jediným **možným řešením odstranění trendu k uzavírání a faktické minorizaci IVV není represe a další uzavírání legální IVV, ale naopak právě její široké znovuotevření prostřednictvím její reformy**. Lidé netouží existovat dlouhodobě v ghettech extralegálních nebo dokonce ilegálních podmínek a pozitivní vztah k těmto ghettům jen výjimečně přečká jednu generaci. **Prvním úkolem reformy IVV je tedy právě navázání nového kontaktu s lidmi**, kteří jsou IVV diskriminováni nebo těmi, kteří dokonce stojí úplně mimo ni. Reforma IVV si vyžádá ve svém důsledku i **nový typ společenské smlouvy**, jejíž klíčovou hodnotou bude skutečnost, že půjde o **smlouvu pro všechny a nikoliv pouze pro stále se zužující skupinu hospodářských a finančních elit**. Tyto elity budou v důsledku reformy IVV odměněny tím, že kvalitativně nová a nutně komplexnější IVV přinese výrazné snížení nákladů na majetkové transakce a tím se zvýší skokově hodnota majetku, který je v držení hospodářských a finančních elit.

Cílem reformy však musí být především **fungování IVV jako veřejné služby**, nediskriminující ve své konzumaci do určité míry nikoho, ale poskytující různým uživatelům různé benefity a **vytvoření nového konceptu hospodářského růstu**, který bude **preferovat tvorbu reálných užitečných hodnot s vysokou přidanou hodnotou na úkor pouhého finančního zisku**. V žádném případě tedy nejde o „vněekonomické celepalaganie“, ale naopak o ryze ekonomické celepalaganije, které postihuje harmonický rozvoj širokého portfolia statků a potlačuje preferenci jediného - tedy peněz. Jedná se cíl, ležící ve směru, který se v současné ekonomické teorii nazývá **"post GDP ekonomy"**.

Splnění takového cíle je nutně spojeno s následujícími kroky:

- 1) Vytvořením **nové kvality pracovního trhu, který by byl podporován z veřejných zdrojů**, podobně jako je dnes z veřejných zdrojů utvářen pracovní trh pro státní a veřejné zaměstnance. Takový model pracovního trhu by se měl vytvořit přednostně v oblasti primární produktivity

(zemědělství, lesní a vodní hospodářství, těžba nerostů a v navazujících průmyslových odvětvích) a následně v oblasti místního hospodářství a byl by alternativou k paralelně existujícímu stávajícímu typu pracovního trhu, ovládaného korporacemi.

2) Vytvořením **nového systému finančních ústavů a institucí s účastí veřejného sektoru**, které by se zabývaly přednostně financováním reformních kroků a následně poskytováním klasických úvěrů s tím, že by vyvíjely nižší tlak na ziskovost financovaných subjektů a podporovaly tak inovativní podnikání, ale zároveň vytvářely inovaci samotného podnikání.

3) Vytvořením podobných institucí a vztahů i na nadnárodní úrovni dosáhnout **nové kvality mezinárodní dělby práce**, která v současné podobě pouze konzervuje hospodářskou nerovnost a nutí měnit finanční prostředky a výrobky donátorů za zdroje potřebných. Na tomto základě změnit zejména přístup k rozvojové, technické i humanitární a rozvojové pomoci.

4) Vytvářením **nových regionálních i zvláštních účelových měn** a smluvní stabilitou jejich vzájemných kursů zabránit kursovým spekulacím a útokům na tyto systémy a zároveň garantovat jejich dlouhodobé záměry.

5) Vytvořením kvalitativně **nové soustavy ekonomických informací** vycházející z nově koncipovaných alternativních národních i mezinárodních standardů pro ekonomické informace v podmínkách „**post GDP economy**“.

Takové kroky nelze uskutečnit v rámci jakkoliv dlouhého volebního období. Půjde o proces, který bude trvat několik desítek let, ovšem **alternativou k těmto krokům může být jenom** postupující marginalizace legální IVV a její násilná obrana elitami s ní spojenými. Tento scénář končí nutným **zhroucením takto represivně prosazované IVV a její nahrazení některou z paralelně fungujících, popř. zhroucením celé ekonosféry.**

Pozn.

Obecně řečeno, k tomu, aby cokoliv v daném prostředí fungovalo, potřebujeme dvojí vztah. Jedním je důvěra v sebe, své schopnosti objevovat hodnoty a svou schopnost je v budoucnu realizovat. Druhým vztahem s tím souvisejícím je hluboké poznání reality jako prostředí, ve kterém své představy a cíle jediné realizovat můžeme. Je to tedy jednak introvertní důvěra v sebe, virtuální obecné hodnoty a budoucnost a jednak extrovertní důvěra v prostředí, reálné užité hodnoty, přítomnost, které teprve poskytují důvěru v to, že tuto realitu dokážeme vlastními silami a prostředky změnit. Pokud nejsme dobře definováni na obou pólech této důvěry, tak nevznikne žádoucí polarita, potencialita, nerovnováha a konečně ani energie k realizaci dané změny prostředí.